

Vajda Endre okleveles kriminalista*endre.vajda73@gmail.com***A MAGYARORSZÁGON ELKÖVETETT RABLÁSOK ÉS KIFOSZTÁSOK
FORRÓ PONTOS ELEMZÉSE****Absztrakt**

Magyarország közigazgatási határain belül a közbiztonság és a közrend garantálásának legfőbb szerve a rendőrség. Hatékonysága a bűnözés elleni fellépés eredményességi mutatóin keresztül mérhető leginkább. Korunk bűnelkövetői gyakran új kihívásokat támasztanak a bűnüldöző szervek számára, ezért új tudományterületek és új módszerek alkalmazására van szükség. Egy ilyen lehetőség a bűnözés térbeliségét és térbeli eloszlását vizsgáló bűnözésföldrajz forró pontos elemzése, amely komoly támogatást jelent a bűnmegelőzési és a bűnfelderítési stratégiák összeállításánál.

Kulcsszavak: bűnözési térkép, forró pont, elemzés, megelőzés, felderítés, stratégia

1. Bevezetés**1.1 A témaválasztás aktualitása, indoklása**

Magyarország Alaptörvénye a rendőrség alapvető feladatait a bűncselekmények megakadályozásában, felderítésében, a közbiztonság, a közrend és az államhatár rendjének a védelmében határozza meg (Magyarország Alaptörvénye 46. cikk. /1/). A 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről (a továbbiakban: Rtv.) 1. § (1) bekezdés alapján pedig – az Alaptörvényben meghatározott feladatok mellett – „A rendőrség feladata a határforgalom ellenőrzése, a terrorizmus elleni küzdelem és az e törvényben meghatározott bűnmegelőzési, bűnfelderítési célú ellenőrzés, a bűncselekményből származó vagyron visszaszerzése, valamint az idegenrendészeti és menekültügyi feladatok ellátása.” (1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről. 1. § /1/ - /2/ 1.) Továbbá az Rtv. 1. § (2) 1. pontja szerint „végzi a bűncselekmények megelőzését, amelynek során figyelemmel kíséri Magyarország bűnügyi helyzetét, feltárja a bűncselekmények elkövetésének kockázatait, a bűncselekmények elkövetésére irányuló törekvéseket, továbbá megszerzi, elemzi, értékeli, ellenőrzi és továbbítja a bűnözéshez kapcsolódó, a bűncselekmények megelőzése, illetve megakadályozása céljából szükséges információkat”. A bűnügyi helyzet megismerése a rendőri tevékenység alapja, mivel a

rendelkezésre álló információk lehetővé teszik a bűnüldözési stratégia leghatékonyabb módszereinek a definiálását.

A bűnözés egy dinamikusan változó társadalmi jelenség, ezért az ellene történő eredményes fellépéshez számos tényezőt meg kell ismerni. Amelynek éppúgy fontos a társadalmi dimenziója, azaz a rendőrség munkájának társadalmi elfogadottsága, ez leginkább a magas színvonalú szakmai munkával fejleszthető (Vári 2017). A bűnügyi helyzet valamely terület, bűnügyi vonal, objektum vagy közigazgatási terület egy adott időben meglévő és bűnügyi szempontból vizsgált és értékelt viszonyainak az összessége. A közigazgatási terület az adott földrajzi, közigazgatási és egyéb terület bűnüldözési szempontból releváns része, melyet a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bűnüldöző szervek ellenőriznek (kerület, város, megye stb.) (Szendrei 2019).

A bűnügyi helyzet elsődleges eleme az elkövetett bűncselekmények számának és jellegének a vizsgálata egy adott területen. A megelőzés és a felderítés hatékony megtervezéséhez és végrehajtásához azonban a bűnelkövetések teljes körű elemzése ad optimális támogatást. Számos adatbázis használható egy adott bűncselekmény-típus tendenciáinak a megállapításához (nyílt forrású rendőrségi adatok, korlátozott elérhetőségű belső adatbázisok), de jelen tanulmányomban a bűnözési térképre koncentrálok. A forró pontos elemzés során pedig a Magyarország közigazgatási határain belül elkövetett rablások és kifosztások 60 napos periódusát tekintem át, mely bűncselekmények elkövetési magatartásai hasonlóak, azonban büntetőjogi szempontból egyértelműen elhatárolhatók egymástól.

1.2 A kutatás célja és hipotézisek

A kutatás elsődleges célja annak a megállapítása, hogy a rablás és a kifosztás bűncselekmények adott időtartam alatt, mely területeken fordulnak elő a legnagyobb gyakorisággal (forró pontok). A témakör legfontosabb kérdéseit a következő hipotézisek vizsgálatán keresztül ismertetem.

H1: A rablás és a kifosztás bűncselekmények a korábbi évek bűnügyi helyzetéhez hasonlóan Budapesten, a fővároson belül pedig a VIII. kerületben és annak közvetlen vonzáskörzetében fordulnak elő a legnagyobb arányban.

H2: Budapest belvárosától távolodva egy folyamatosan csökkenő tendencia figyelhető meg a vizsgált bűncselekmények számának a tekintetében, a magasabb szintű fertőzöttség kizárólag a főváros kiemelt látogatottságú területein figyelhető meg.

Tanulmányomban áttekintem a rablás és a kifosztás bűncselekmények törvényi tényállását, a témakör alapvető fogalmait, valamint a forró pontos elemzés módszereit. Azonosítom a legfertőzöttebb területeket, majd stratégiai javaslatokat fogalmazok meg a hatékonyabb megelőzés és felderítés érdekében. A kutatás során elsősorban a prediktív rendszer magyarországi szakértőinek, kutatóinak a tanulmányaira, a fogalmak tekintetében a „Rendészettudományi szaklexikonra” támaszkodom. A statisztikai adatok vonatkozásában elsődleges forrásom az ORFK „<https://www.police.hu>” bűnügyi térkép szolgáltatása.

2. A rablások és kifosztások forró pontos analízise

2.1 Büntetőjogi vonatkozások

A rablás és a kifosztás két, egymáshoz hasonló vagyon elleni bűncselekmény. Elhatárolásuknál döntő különbség, hogy a rablásnál az erőszak, ill. a közvetlen élet, testi épség elleni fenyegetés célzatosan, a dolog elvétele érdekében történik. Kifosztásról pedig abban az esetben beszélhetünk, ha az elkövető nem alkalmaz erőszakot vagy fenyegetést, viszont a bűncselekményt olyan személy sérelmére követi el, aki kora vagy állapota miatt csak korlátozottan képes felismerni vagy elhárítani azt. Az is kifosztásnak minősül, ha az elkövető az áldozatát lerészegíti vagy bódult állapotát idézi elő. A 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről XXXV. fejezetében a vagyon elleni erőszakos bűncselekmények körében található a rablás és a kifosztás. Az alapeseteket mindkét szakaszban a minősítő körülmények követik, de azok részletezését a jelen írásomban nem tartottam indokoltnak.

365. § (1) „Aki idegen dolgot jogtalan eltulajdonítás végett úgy vesz el másától, hogy evégből *a*) valaki ellen erőszakot, illetve az élet vagy a testi épség elleni közvetlen fenyegetést alkalmaz, vagy *b*) öntudatlan vagy védekezésre képtelen állapotba helyezi,...” (2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről 365. § /1/ a – b).

366. § (1) „Aki idegen dolgot jogtalan eltulajdonítás végett *a*) úgy vesz el másától, hogy evégből lerészegíti, vagy bódult állapotát idézi elő, *b*) az általa más bűncselekmény elkövetése során alkalmazott erőszak, illetve az élet vagy a testi épség elleni közvetlen fenyegetés hatása alatt álló személytől vesz el, vagy *c*) védekezésre képtelen, illetve a bűncselekmény felismerésére vagy elhárítására idős koránál vagy fogyatékoságánál fogva korlátozottan képes személytől elvesz,...” (2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről 366. § /1/ a – c).

2.2 A bűnözési térkép és a forró pontos elemzés

A bűnözési térkép a tematikus térképek azon fajtája, amely a bűnözés (bűncselekmények, sértettek, bűnelkövetők) egy vagy több mennyiségi, vagy minőségi jellemzőjét ábrázolja. Típusa alapján lehet kvalitatív, kvantitatív, statikus vagy dinamikus, az ábrázolt témák száma és kapcsolata alapján pedig analitikus, komplex-analitikus és szintetikus. A bűnözési térképek napjainkban már szinte kizárólag térinformatikai programokkal készülnek.” (Boda 2019, 84.) A rendőri tevékenység során számos területen alkalmazhatók (bűnmegelőzés, szolgálatszervezés, elemzés-értékelés stb.), illetve felismerhetővé válnak a bűnügyi szempontból összetartozó szektorok. A gyakorlati felhasználás további fontos területe a földrajzi profilalkotás, az építészeti bűnmegelőzés és a megelőző rendészet vagy más néven prediktív rendészet, amely „olyan matematikai alapokon nyugvó térinformatikai alkalmazás, amely a múlt bűncselekményi adatai alapján bizonyos hibaszázalékkal előre jelzi a bűncselekmények várható elkövetési helyét és idejét, illetve a sértettek és elkövetők lehetséges körét.” (Boda 2019, 281.)

A bűnözésföldrajz térképtípusai közül a ponttérképekre fókuszálunk. Az ábrázolni kívánt eseményeket pontok formájában jelenítik meg a térképen, egy adott területen a pontok száma és mérete jelzi a területi koncentráció nagyságát (pl. bűnügyi ponttérkép). A forró pontok elemzése új rendészeti stratégia kialakítását teszi lehetővé, melyet forró pontos rendészetnek neveznek. Ennek lényege, hogy a rendészeti szerv a magas bűncselekményi értékekkel rendelkező forró pontokra koncentrálja az intézkedéseit, és így egy kisebb területen tud célirányos akciókat végrehajtani. Fontos továbbá megemlíteni, hogy a technológia fejlődése és az elemző programok megjelenése lehetővé tette a részletesebb elemzések elkészítését, melyek az alábbi területeken alkalmazhatók:

- Bűnmegelőzés;
- Szolgálatszervezés;
- Elemző-értékelő munka;
- Járőrútvonalak megtervezése;
- KMB szolgálat megtervezése;
- Célirányos, koncentrált bűnügyi és közrendvédelmi akciók megszervezése;
- Rendvédelmi munka hatékonyságának a mérése;
- Bűnügyi szempontból összefüggő területek lokalizálása;
- Büntetés-végrehajtási intézetek helyének a kiválasztása;

- Sorozatbűncselekmények felderítése;
- Rendőrségi infrastruktúra kialakítása (Mátyás 2020)

Jellemzően az ún. „Street Crime” bűncselekmények (utcai bűncselekmények) hozhatnak létre forró pontokat. Elsősorban azok a típusú bűncselekmények tekinthetők forrópont-képzőnek, melyek a lakosság szubjektív biztonságérzetét negatívan befolyásolják (pl. lopás, betörés, rablás, gépkocsifeltörés) (Mátyás 2020a). Mátyás Szabolcs a forró pont definícióját az alábbiak szerint határozta meg: „Olyan, viszonylag kis kiterjedésű területet értünk alatta (pl. háztömb, bevásárlóközpont, utca), amelynek a bűnözési fertőzöttsége hosszabb időn keresztül magasabb a környezete átlagánál.” (Mátyás 2020b) A forró pontos rendészet komoly támogatást jelent a rendészeti stratégiákban, ugyanis a rendőrség akkor tud hatékonyan működni, ha a rendelkezésre álló erőket koncentráltan, a magas fertőzöttségű területekre fókuszálja.

Az Amerikai Egyesült Államokban a Nemzeti Tudományos Akadémia (National Academy of Sciences) testülete az alábbiakat állapította meg. Amikor a rendőrségi erőforrásokat a bűnözési gócpontokra összpontosították, a „Hot-Spot Rendészet” hatékonyan csökkentette a bűnözést és az utcai rendbontásokat. Az empirikus adatok azt igazolták, hogy a forró pontokra történő rendőrségi összpontosítás komoly előnyöket jelenthet a bűnözés elleni küzdelemben (Hoelzer – Gorman 2011). A járőrközvetek kisebbek, így egyszerre több járőr tartózkodik kisebb területen, amely növelheti az intézkedések és a bűnmegelőzés eredményességét. A forró pontos rendészet ezért elsősorban urbanus területeken alkalmazható, ahol a bűnözés koncentrálódik (Mátyás et al. 2020). A térképekhez visszatérve kijelenthető, hogy a leggyakoribb a ponttal történő érzékeltetés. Szintén gyakori a foltterkép, amelyen nem pontok, hanem foltok mutatják a fertőzött területeket, mely térképtípus érzékletesebben fejezi ki a forró pontok térbeli tulajdonságait, azok változásait.

Összefoglalva elmondható, hogy a forró pontok azonosítása rendkívül fontos tényező a bűnözés visszaszorításában, elemzésük nagymértékben támogathatja a gócpontok megszüntetését célzó megoldásokat (Mátyás 2020).

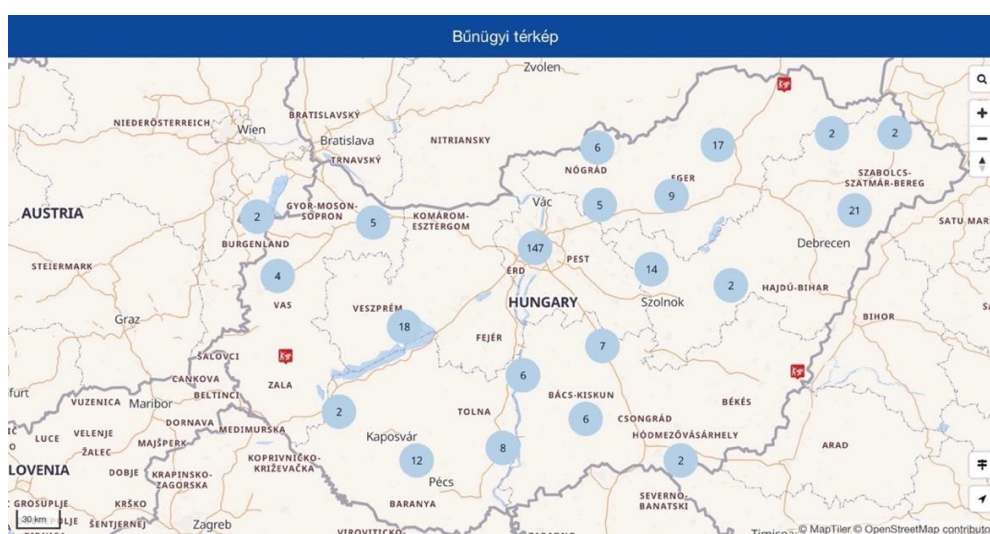
2.3 A bűncselekmények vizsgálata a bűnügyi térkép alapján

Az ORFK által üzemeltetett és felügyelt <https://www.police.hu> weboldalon a főmenüben a „Hírek és Információk” almenüpont alatt választható ki a „Bűnügyi térkép”. A következőkben 3 különböző nagyítású ponttérképen és egy hőtérképen mutatom be a rablások és kifosztások tekintetében legfertőzöttebb területeket. Az adatok elemzése és értékelése alapján általános

javaslatokat fogalmazok meg a rendőrségi akciók, intézkedések hatékonyabb megvalósulásának az érdekében.

Az elemzés során alkalmazott térképek főbb jellemzői:

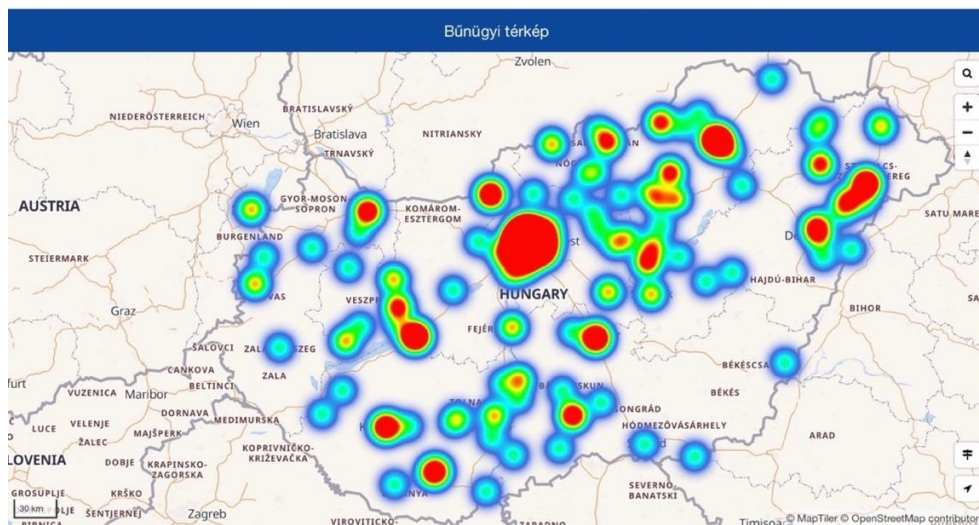
- Térkép típusa: ponttérkép;
- Vizsgált időszak: 2022.08.22 – 2022.10.21. (60 nap);
- Megjelenítés formája: Halmazokba rendezett térkép és Hőtérkép;
- Rétegek: rablások, kifosztások.

1. kép: Rablások, kifosztások országos eloszlása

Forrás: <https://www.police.hu> (2022.11.20)

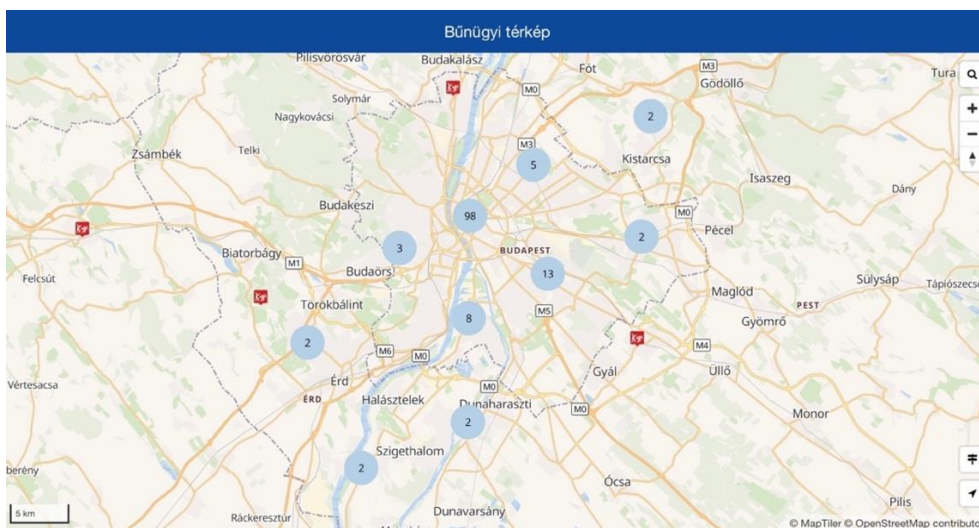
A bűnügyi térképen jól látható, hogy bár országszerte fordulnak elő rablások és kifosztások, a vizsgált időszakban a fertőzöttség egyértelműen Budapesten a legmagasabb, az elkövetések a fővárosban koncentráltak. A következő hőtérképen (1/a. kép) az előző térképpel megegyező adatok láthatók egy másik megjelenítési technika alkalmazásával. Piros színnel kerültek jelölésre a bűncselekményekben leginkább érintett területek, illetve a pontok mérete utal a korábban már említett területi koncentráció mértékére.

1/a. kép: Rablások, kifosztások országos eloszlása hőterképen

Forrás: <https://www.police.hu> (2022.11.20)

A célirányos rendőri jelenlét megszervezéséhez azonban pontosabb adatokra és a forró pontok konkrét behatárolására van szükség.

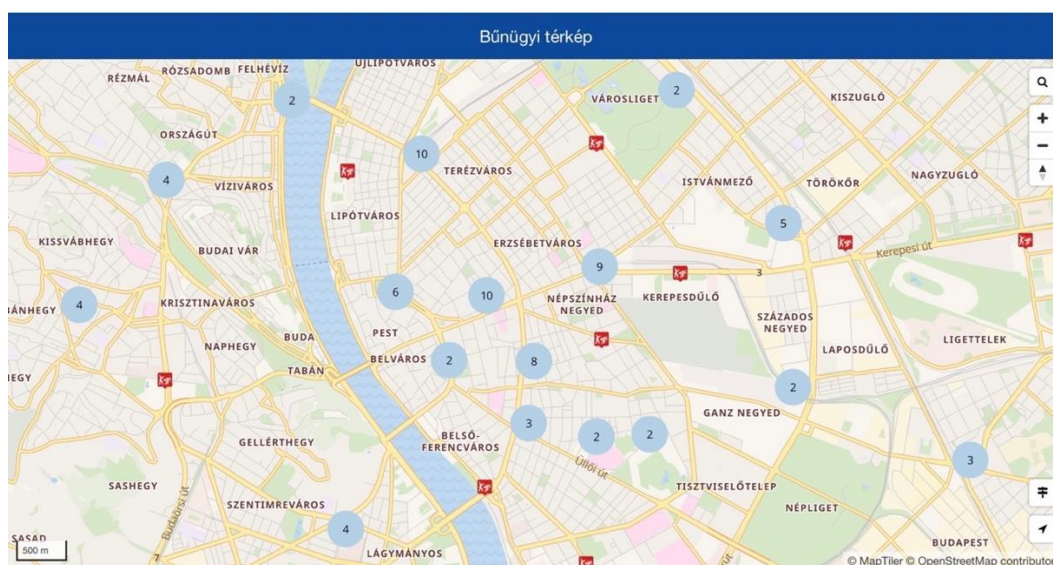
2. kép: Rablások, kifosztások Budapesten és vonzaskörzetében

Forrás: <https://www.police.hu> (2022.11.20)

Az előző bűnügyi térképen jól kivehető, hogy a vizsgált bűncselekmény-típusok Budapest belvárosában fordultak elő a legnagyobb számban (98), amely a főváros sajátosságainak az ismeretében nem meglepő adat. A demográfiai mutatók, a közlekedési csomópontok, a bevásárlóközpontok, valamint a szórakozóhelyek és a külföldi turisták folyamatos jelenléte

miatt a bűnelkövetők is aktívabbak az érintett területeken. A 90-es évek végén a BRFK külön akció alosztályt hozott létre a külföldiek sérelmére elkövetett bűncselekmények felderítésére. Több bűnözői csoport ugyanis tudatosan a külföldieket célozta, mivel tisztában voltak a későbbi esetleges büntetőeljárás nehézségeivel (sértett időközbeni hazautazása).

Az alábbi térkép már viszonylag pontosan jelöli a rablások és kifosztások forró pontjait a fővárosban (belváros), azonban a rendőri erők és eszközök koncentrált alkalmazásához azonosítani kell a kerületeken belüli gócpontokat. Megállapítható, hogy a VIII., a VII., és a VI. kerületben történt a legtöbb rablás és kifosztás. Az elkövetések nagy része a Blaha Lujza tér és a József körút környékére, továbbá a Nyugati- és a Keleti pályaudvarra és azok közvetlen környezetére korlátozódott.

3. kép: Rablások, kifosztások Budapest kerületeiben

Forrás: <https://www.police.hu> (2022.11.20)

A hatékonyabb megelőzést és a felderítést támogató rendőrségi akciók megszervezése és végrehajtása azonban még konkrétabb információkat igényel. A jellemző elkövetési módszerek, a pontos időpontok és helyszínek ismerete, valamint a sértetti magatartás elemzése (viktimológia, áldozattípusok megállapítása) rendkívül fontos feladat.

A forró pontok rendőrségi kontrollja elsősorban az alábbi szervezeti egységek feladatrendszerébe jelenhet meg leginkább: BRFK kerületi rendőrkapitányság Közrendvédelmi Osztály Járőrszolgálati Alosztály, Bűnügyi Osztály Bűnüldözési/Felderítési Alosztály. A rablásokkal kapcsolatban fontos megemlíteni, hogy a minősített esetekkel és a kiemeltebb

bűncselekményekkel a BRFK Nyomozó Főosztály Rablási Osztálya foglalkozik. Az elkövetési trendeknek megfelelő időszakokban a közrendvédelmi járőrszolgálat visszatérő jellegű, gócpontokra fókuszáló ellenőrzései kiegészíthetők/megerősíthetők civil ruhás bűnügyi akciócsoportokkal. Végezhetnek gyalogos vagy gépkocsizó bűnügyi járőrt, továbbá optimális pozícióból álcázott vagy rejtett megfigyelést, bűncselekmény észlelése esetén pedig az elkövető(k) elfogása, előállítás az elsődleges feladat.

Lehetőségként merülhet fel a megerősítő erők bevonása: a Készenléti Rendőrség Rendészeti Igazgatóságának I., II. és IV. Bevetési Főosztály, I.-VIII. Bevetési Osztályaival közösen végrehajtott kiemelt akciók. Továbbá a forró pontok térfigyelőkamerák általi fokozott figyelemmel kísérése (monitorfigyelés), indokolt esetben mobil biztonságtechnikai rendszer telepítése olyan helyszínekre, ahol az elkövetések sorozatjellegét a rendelkezésre álló információk alátámasztják.

3. Összegzés

A forró pontos elemzés a rendészeti stratégiák alappilléreként értelmezhető, azonban a konkrét intézkedési tervek definiálásához az összes beszerezhető és releváns információra szükség van. A hipotézisek vizsgálata során pedig az alábbi következtetésekre jutottam.

H1: Az első hipotézis szerint a vizsgált bűncselekmények Budapesten, azon belül a VIII. kerületben fordultak elő leginkább. Az elemzés csak részben igazolta a hipotézist, ugyanis a városban több, más kerületekben található forró pont is azonosításra került.

H2: A második hipotézis alapján a főváros központjától távolodva jelentős csökkenés figyelhető meg a vizsgált bűncselekmények előfordulási arányában. A bűnügyi térképek adatai alapján a hipotézis bizonyítottan minősíthető, azonban megfigyelhető volt több kisebb, az országos átlagnál magasabb fertőzöttségű terület (Miskolc és Siófok, 10/7 bűncselekménnyel).

A prediktív rendészet számos lehetőséget biztosít a rendőrség különböző területei számára. Módszerei jellemzően a bűnügyi tudományokra támaszkodnak, amely mellett komoly szerepet kapnak a földtudományok és a jogtudomány bizonyos területei (prediktív szoftverek alkalmazásának jogi kérdései). Összefoglalva kijelenthető, hogy a bűnözési térkép és a forró pontos elemzés szerves részét kell, hogy képezze a rendőri munkának, a közrend és a

közbiztonság fenntartását, valamint a bűncselekmények megelőzését és felderítését célzó stratégiáknak.

Felhasznált irodalom

- Boda J.** (2019) (szerk): Rendészettudományi Szaklexikon. Dialóg Campus, Budapest
- Hoelzer, G. – Gorman, J.** (2011): Incorporating Hot-Spots Policing into Your Daily Patrol Plan. Washington, D.C., F.B.I. Law Enforcement Bulletin
(<https://leb.fbi.gov/articles/additional-articles/police-practice-incorporating-hot-spots-policing-into-your-daily-patrol-plan>)
- Mátyás Sz.** (2017): A bűnelemzés kartográfiai lehetőségei - avagy a bűnözési térképek alkalmazása a mindennapi rendőri munka során. Magyar Közigazgatás, 5(2): 166-167.
- Mátyás Sz.** (2020a): Bűnözésföldrajz. Didakt Kiadó, Debrecen
- Mátyás Sz.** (2020b): Az elemző-értékelő munka gyakorlati aspektusai. Nemzeti Közszolgálati Egyetem Közigazgatási Továbbképzési Intézet, Budapest
- Mátyás Sz. – Mészáros B. – Szabó I.** (2020): Prediktív rendészet. In: Ruzsonyi Péter (szerk.): Közbiztonság. Ludovika Kiadó, Budapest
- Szendrei F.** (2019): Bűnügyi helyzet. Nyeste Péter – Szendrei Ferenc (szerk.): A bűnügyi hírszerzés kézikönyve. Dialóg Campus, Budapest
- Vári V.** (2017): Empirikus kutatás a rendőrök körében a civil–rendőr viszonyról, a statisztikai szemléletről és a bűnüldözés hatékonyságáról. In: Christián, László (szerk.): Rendészettudományi kutatások. Az NKE Rendészetelméleti Kutatóműhely tanulmánykötete, Dialóg Campus Kiadó, Budapest, pp. 151-166.

Jogszabályok

1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről
Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)
2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről

Online források

<https://www.police.hu>